

صرفه جویی
۴۰ میلیون
دلاری

طرح NGL۲۲۰۰ با هدف جمع‌آوری گازهای ترش همراه از میادین حوزه نفتی غرب کارون و جلوگیری از هدر رفت گازهای مذکور در حال اجراست. با راه‌اندازی این طرح سالانه از خروج حدود ۴۰ میلیون دلار ارز از کشور جلوگیری می‌شود

عکس: شانا

«ایران اقتصادی» از پروژه‌های توسعه‌ای در صنعت پتروشیمی گزارش می‌دهد

پوست اندازی صنعت پتروشیمی در دولت سیزدهم

گزارش

۶۷

طرح

در حال حاضر در صنعت پتروشیمی ۶۷ طرح در حال اجراست که تا پایان برنامه هفتم توسعه آینده وارد مدار تولید خواهند شد

+

صنعت نفت به‌عنوان مزیت راهبردی کشور پشتوانه قدرتمند اقتصاد و صنعت کشور و ابزاری قوی برای دستیابی به توسعه پایدار است. اما تحقق این نقش در گرو توسعه زنجیره ارزش بر پایه فعالسازای صنایع تکمیلی با اتکا به صنعت پتروشیمی و زنجیره پایین دستی آن است.

ایجاد ارزش افزوده، ارزآوری، اشتغالزایی، محرومیت‌زدایی و تکمیل زنجیره تأمین صنایع گوناگون کشور از جمله مزیت‌های صنایع پایین دستی نفت مانند صنعت پتروشیمی به شمار می‌روند.

چالش‌های پیش روی کشورمان در سال‌های گذشته نظیر نیاز به توسعه اشتغال و ایجاد بازار کار برای جمعیت جوان روبه افزایش، نوسانات قیمت نفت و مهم‌تر از همه تحریم‌های ناجوانمردانه علیه ملت ایران ایجاب می‌کند که به تولید و تبدیل فرآورده‌های پتروشیمیایی مخصوصاً توسعه صنایع پایین دستی نفت و صنایع تکمیلی آن که ارزش افزوده بالایی برخوردار است، توجه بیشتری شود. در عین حال، به عنوان امری اجتناب‌ناپذیر در برنامه‌ریزی‌های کلان اقتصادی کشور نیز لحاظ شود.

صنعت پتروشیمی به عنوان تجلی اقتصاد مقاومتی، نماد خودباوری و درون‌زایی اقتصادی و نیز شاهراه حیاتی کشور در عرصه صادرات غیرنفتی و صنعتی است.

این صنعت پویا و مولد برای مداوم ارزش آفرینی و ارتقای بهره‌وری منابع، نیازمند توسعه ساختاری و پایدار است که تحقق چنین رویکردی بدون برنامه‌ریزی هوشمندانه و جامع‌نگر، امکان‌پذیر نیست.

شرکت ملی صنایع پتروشیمی به عنوان مهم‌ترین اقدام، سند توسعه زنجیره ارزش در صنعت پتروشیمی را تدوین کرده است.

ارزش افزوده واقعی صنعت پتروشیمی هنگامی به دست می‌آید که با تکمیل زنجیره ارزش محصولات پایین دستی که به بازار مصرف نهایی نزدیک هستند، تولید شوند. درسال جاری علیرغم افزایش ظرفیت تولید نسبت به سال قبل، کاهش کمی در درآمدهای ارزی صنعت پتروشیمی مشاهده می‌شود که دلایل آن به شرح ذیل است:

کاهش قیمت‌های جهانی محصولات پتروشیمی

بررسی قیمت محصولات عمده صادراتی در سه ماهه ابتدای سال جاری نشان می‌دهد قیمت محصولات به میزان قابل توجهی نسبت به سال گذشته کاهش داشته و پیش‌بینی می‌شود که این روند در سال جاری نیز

تداوم یابد. در سال گذشته ۴/۹ میلیون تن کود اوره به ارزش ۲/۵ میلیارد دلار با میانگین قیمت ۵۰۷ دلار بر تن صادر شده، در حالی که میانگین قیمت اوره صادراتی در اردیبهشت ماه سال جاری ۲۸۶ دلار بر تن بوده است.

مقدار صادرات گاز مایع (پروپان و بوتان) صنعت پتروشیمی در سال گذشته ۴/۸ میلیون تن به ارزش ۲/۹ میلیارد دلار با میانگین قیمت ۶۰۳ دلار بر تن بوده، در حالی که میانگین قیمت گاز مایع صادراتی در اردیبهشت ماه سال جاری ۴۹۵ دلار بر تن بوده است.

در سال گذشته ۷/۹ میلیون تن متانول به ارزش ۲/۱ میلیارد دلار با میانگین قیمت ۲۶۸ دلار بر تن صادر شده، در حالی که میانگین قیمت متانول صادراتی در اردیبهشت ماه سال جاری ۲۳۶ دلار بر تن بوده است.

در سال گذشته ۳/۳ میلیون تن پلی اتیلن به ارزش ۳/۵ میلیارد دلار با میانگین قیمت ۱/۰۴۹ دلار بر تن صادر شده، در حالی که میانگین قیمت پلی اتیلن صادراتی در اردیبهشت ماه سال جاری ۹۴۹ دلار بر تن بوده است.

اختصاص برخی فرآورده‌ها به شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی برای جبران کمبود سوخت

برای تأمین کمبود سوخت مورد نیاز بخش نیروگاهی و حمل و نقل، برخی از فرآورده‌های نفتی تولیدی در صنعت پتروشیمی که با محصولات بخش پالایشی تشابه دارند، به جای صادرات به سبب سوخت کشور اضافه خواهد شد. در سال قبل حدود ۱/۵ میلیارد دلار محصول از نوع فرآورده‌های نفتی از شرکت‌های پتروشیمی به شرکت پخش فرآورده‌های نفتی تحویل شده است و پیش‌بینی می‌شود که در سال جاری حدود ۷۰۰ میلیون دلار بیش از سال قبل تحویل و در مجموع بیش از ۲ میلیارد دلار از درآمد صادرات بخش پتروشیمی کسر شود.

افزایش تقاضای داخلی

با اعمال نرخ ارز ۲۸۵/۰۰۰ ریالی برای محاسبه قیمت پایه محصولات پتروشیمی در بورس کالا، تقاضای داخلی برای محصولات پتروشیمی افزایش یافته و بویژه در مورد محصولات پلیمری موجب افزایش ۲۰ درصدی فروش داخلی شده که در صورت تداوم این موضوع کاهش حدود یک میلیارد دلاری درآمد ارزی نسبت سال قبل را به دنبال خواهد داشت.

طرح‌های قابل بهره‌داری در سال جاری

در سال جاری تعدادی از طرح‌های صنعت پتروشیمی به مرحله قابل‌بهره‌برداری خواهند رسید. مهم‌ترین آنها عبارتند از: طرح آرتا-انرژی با هدف تأمین خوراک مورد نیاز محصولات متنوعی همچون اوره فرمالدئید، ملامین فرمالدئید، ملالین اوره فرمالدئید، هگزامین، متیل ال و پلی استال

در استان اردبیل احداث شده است. طرح پارس گلایکول با ظرفیت تولید سالانه ۵۰۰ هزارتن مونو اتیلن گلایکول (MEG) به همراه دی اتیلن گلایکول (۵۰ هزار تن در سال) وتری اتیلن گلایکول (۳/۵ هزارتن در سال) در منطقه ویژه فاز۲ پتروشیمی عسلویه در حال احداث می‌باشد. محصولات این طرح علاوه بر ارزآوری و صادرات، به منظور تأمین خوراک مورد نیاز واحدهای PET، استفاده به‌عنوان ضد یخ و گلایکول اتراها کاربرد دارد.

طرح آراین متانول با هدف تولید ۱۶۵۰ هزارتن در سال متانول به منظور تأمین خوراک مورد نیاز طرح‌های پیشران صنعت پتروشیمی (واحدهای MTO و MTP) اجرا می‌شود.

همچنین، فرایند تولید متانول در این طرح به دلیل بهره‌گیری از پدیده جدید اتوترمال در تولید گاز سنتزو بازیافت هیدروژن از گاز پرج و تزریق مجدد آن به گاز سنتز دارای ویژگی‌هایی است که بقیه واحدهای تولید متانول در ایران فاقد آن می‌باشند.

طرح تولید آمونیاک شرکت پتروشیمی هنگام (فاز یک) با هدف تولید ۷۲۶ هزارتن در سال آمونیاک در منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس- فاز ۲ واقع شده است. خوراک اصلی این طرح گاز طبیعی است و محصول آن به عنوان خوراک طرح تولید اوره در فاز دوم پتروشیمی هنگام مورد استفاده قرار می‌گیرد.

طرح NGL۲۲۰۰ با هدف جمع‌آوری گازهای ترش همراه از میادین حوزه نفتی غرب کارون و جلوگیری از هدر رفت گازهای مذکور در جهت ایجاد ارزش افزوده و کمک به محیط زیست منطقه در حال اجراست. با راه‌اندازی این طرح سالانه از خروج حدود ۴۰ میلیون دلار ارز از کشور جلوگیری می‌شود. ارزش

کاتالیست‌های تولیدی با این ماده حدود ۷۷ میلیون دلار در سال است.

بهره‌برداری از واحد دوم هوا شرکت دماوند انرژی عسلویه این طرح با سرمایه‌گذاری ۷۵ میلیون دلاری توسط شرکت‌های صنایع پتروشیمی خلیج فارس، شستان و گسترش نفت و گاز پارسینا منجر به تأمین اسکیزین واحدهای متانول فاز ۲ عسلویه و افزایش تولید متانول شده است. همچنین بهره‌برداری از این طرح، ضمن افزایش درآمد ارزی کشور، در زمان اجرای طرح ۳۵۰ نفر و در زمان بهره‌برداری ۶۰ نفر اشتغال مستقیم ایجاد کرده است.

سایر اقدامات برجسته در راه اندازی

طرح‌های صنعت پتروشیمی
راه‌اندازی و توسعه هر طرح در صنعت پتروشیمی، وابسته به بهره‌برداری از تأسیسات و تشکیلات در حوزه‌های کاربری و اقدامات گوناگون در زمینه‌های متنوعی از صنایع و خدمات است. همچنین در این خصوص باید به نقش نهادهای تصمیم‌گیر و حمایت‌های تقنینی هم اشاره کرد که اتفاقاً نقش مهم و تعیین‌کننده‌ای در توسعه این صنعت بازی می‌کنند. در ادامه به برخی از این اقدامات اشاره می‌شود:

نوسازی اسکله‌های ماهشهر و عسلویه و ساخت اسکله‌های جدید ۱۶ و ۱۷؛ اجرای این طرح‌ها ضمن حفظ روند صادرات محصولات تولیدی پتروشیمی، اشتغالزایی و افزایش درآمد ارزی کشور را به همراه دارد.

بهره‌برداری از تصفیه‌خانه فاضلاب شرکت پتروشیمی بندر امام در سال ۱۴۰۱؛ هدف از اجرای این طرح، علاوه بر حفظ محیط

بازگشت ارز حاصل از صادرات شرکت‌های پتروشیمی

به چرخه اقتصادی کشور

برش

در سال ۱۴۰۰ مجتمع‌های تولیدی پتروشیمی در مجموع ۱۴/۸ میلیارد دلار فروش صادراتی داشته‌اند که با نظارت‌ها و پیگیری‌های دقیق به عمل آمده توسط کارگروه پایش ارزی شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران، ۸۰ درصد مبلغ فوق معادل ۱۲/۷ میلیارد دلار مستقیماً در سامانه ارزی نیما به فروش رسیده و ۱۵ درصد دیگر عمدتاً به مصرف هزینه‌های تولید محصول، تأمین تجهیزات، بازپرداخت تسهیلات ارزی دریافتی شرکت صادرکننده و بخشی از آن نیز به صورت نهاتاری در اختیار سایر شرکت‌ها و طرح‌های پتروشیمی فاقد درآمد ارزی قرار گرفته است. بدین ترتیب، شرکت‌های پتروشیمی ضمن بازگشت صدها میلیارد دلاری خود به چرخه اقتصاد کشور، در مجموع موفق به ایفای ۱۵۵ درصد تعهد ارزی سالانه و تأمین حدود ۲۴ درصد نیاز ارزی کشور گردیده‌اند که تا آن سال بی‌سابقه بوده است. همچنین در سال ۱۴۰۱ نیز مجتمع‌های تولیدی پتروشیمی در مجموع ۱۶/۰۲ میلیارد دلار فروش صادراتی داشته‌اند که با نظارت‌ها و پیگیری‌های دقیق به عمل آمده توسط کارگروه پایش ارزی شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران، حدود ۹۱ درصد مبلغ فوق معادل ۱۴/۵۵ میلیارد دلار مستقیماً در سامانه ارزی نیما به فروش رسیده و ۹ درصد دیگر عمدتاً به مصرف هزینه‌های تولید محصول، تأمین تجهیزات، بازپرداخت تسهیلات ارزی دریافتی شرکت صادرکننده و بخشی از آن نیز به صورت نهاتاری در اختیار سایر شرکت‌ها و طرح‌های پتروشیمی فاقد درآمد ارزی قرار گرفته است. مجتمع‌های تولیدی این صنعت ارزش آفرین توانستند در ۳ ماه نخست سال ۱۴۰۱، در مجموع ۱۰/۸ میلیارد دلار فروش صادراتی داشته باشند که از این میزان ۸/۴ میلیارد دلار در سامانه ارزی نیما به فروش رسیده است.

زیست، بازیافت نهایی حجم انبوهی از آب بارزش در طراحی این سیستم تصفیه است. بازیافت نهایی حجم انبوهی از آب بارزش در طراحی این سیستم تصفیه است. بازیافت نهایی حجم انبوهی از آب بارزش در طراحی این سیستم تصفیه است. بازیافت نهایی حجم انبوهی از آب بارزش در طراحی این سیستم تصفیه است. بازیافت نهایی حجم انبوهی از آب بارزش در طراحی این سیستم تصفیه است.

رایزنی با سرمایه‌گذار و نماینده مجلس برای تغییر مکان اجرای یکی از طرح‌ها به دلیل چالش آب استان‌های مرکزی؛ با توجه به بحران آب در کشور و مشکلات کمبود آب استان‌های مرکزی و نیز به منظور فراهم شدن امکان مدیریت بهینه منابع، تغییر مکان این طرح پتروشیمی ضروری به نظر می‌رسد. همچنین انطباق بیشتر توسعه صنعت پتروشیمی بر مبنای آمایش سرزمینی و پرداختن به مسائل زیست محیطی یکی از ارکان توسعه پایدار است.

تعیین تکلیف طرح‌های متوقف گلستان، ابن سینا همدان، خط مرکز و اصلاح مکان اجرا و یا جایگزینی آنها (طرح‌های فیروزآباد، فسا، داراب و جهرم) و همچنین ارائه طرح پیشنهادی به سرمایه‌گذار طرح‌های ممسنی، بروجن و کارون جهت تغییر و فعالسازای این طرح‌ها؛ مکانیابی مناسب همواره به عنوان یکی از متغیرهای بسیار مؤثر در توسعه متوازن صنعت پتروشیمی کشور و سرعت بخشیدن به روند اجرایی پروژه‌ها شناخته می‌شود. اما

این مؤلفه در طرح‌های تعریف شده در این منطقه رعایت نشده است. از این رو، به منظور آزادسازی منابع محسوس بر اساس مجوزها شامل زمین، خوراک و تسهیل ارتقای بهره‌وری سرمایه، تعیین تکلیف این طرح‌ها در دستور کار شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران است.

راهبرد صنعت پتروشیمی؛ تکمیل زنجیره ارزش

شرکت ملی صنایع پتروشیمی در راستای شناسایی فرصت‌های سرمایه‌گذاری و معرفی آنها و نیز تسهیل با اجرای آن فرصت‌ها در آینده، اقدام به مطالعه زنجیره ارزش صنعت پتروشیمی و ارائه فرصت‌های ورود برای سرمایه‌گذاران در راستای اهداف ذیل نموده است:

- افزایش ارزش افزوده و بالطبع، درآمدزایی بیشتر برای بخش خصوصی و دولت
 - کاهش خام و نیمه‌خام فروشی
 - رفع نواقص موجود در زنجیره ارزش کشور برای کاهش واردات
 - خودکفایی در تأمین بازار داخلی و افزایش تاب‌آوری
 - کاهش ارزبری
 - اشتغالزایی
 - تنوع بخشی سبد محصولات و در نتیجه مقاصد صادراتی.
- نتایج این مطالعه در قالب طرح‌های زنجیره ارزش صنعت پتروشیمی به صورت ۲۰ بسته در پنج زنجیره پروپیلن، متانول، اتیلن، آروماتیک و بوتیلین به مجموع ظرفیت اسمی ۳/۸ میلیون تن در سال با سرمایه‌گذاری ۴/۲ میلیارد دلار و با قابلیت تولید سالانه ۴/۴ میلیارد دلار از انواع محصولات پایین دستی ارائه شده است.

اختلاف قیمت محصولات و خوراک این طرح‌ها به میزان ۲/۴ میلیارد دلار برآورد می‌شود که با فرض هزینه‌کرد ۲۰ درصد از آن به عنوان هزینه‌های جاری بهره‌برداری، می‌توان ارزش افزوده ۴۶ درصدی برای مجموع طرح‌های زنجیره ارزش محاسبه کرد. اشتغالزایی این طرح‌ها نیز در دوره ساخت حدود ۲۳ هزار نفر خواهد بود.

طرح‌های فوق بر اساس دسترسی هلدینگ‌ها به خوراک‌های مورد نیاز، در قالب طرح‌های ملی خودکفایی به آنها ابلاغ شده است و تعدادی از هلدینگ‌ها برای سرمایه‌گذاری در این زمینه پیش قدم شده‌اند. در حال حاضر ۳۶ موافقتنامه اصولی به ظرفیت بیش از ۵ میلیون تن در سال برای طرح‌های زنجیره ارزش صادر شده است و ۷ طرح دیگر نیز منتظر ورود سرمایه‌گذاران جدید هستند.

+